

Peter De Graef over Naastenliefde

Eerst dacht ik dat het deze keer zou gaan over liefde. Relaties met seks, weetjewel. Daar schrijf ik al mijn hele leven over. Wat heb ik daarover nog niet gezegd en zal ik hier 's in drie pagina's bij mekaar persen? Probleem, probleem. Ging ik zonet nog even de precieze datum checken blijkt het te zullen gaan over 'naastenliefde!' Naastenliefde! Dat is iets heel anders. Dat is zonder seks! Mijn naaste dat is toch die naarlief van wie ik moet houden van God. En God is die kerel die niet bestaat? Naastenliefde is zoiets als een vergeten groente. Woorden als warmoes, topinamboer of klaroen brengen een zelfde vorm van verwarring in mij teweeg. Ik heb ze wel 's gehoord maar ik weet niet meer precies... Heeft het met muziek te maken!? Zijn het instrumenten!? Naastenliefde! Het is zeker een instrument. Geweest! Van het instituut de heilige Kerk. Maar dat is dicht.

Dussss...

Weet je wat er mis is met 'naastenliefde'? Waarom die kerk dicht is!? Het woord 'naast.' Een ander mens staat niet 'naast' mij. Hij is mij. Ik ben jullie. Jullie zijn mij. Ik sta niet buiten of naast jullie. Jullie kunnen van mij niet een object maken buiten of naast u. En van uzelf subject dat dat object waarneemt. En als je dat doet, lijkt het wel alsof ik naast u sta, als je het concept 'objectiviteit' als uitgangspunt gebruikt. Nu, objectiviteit is in de wetenschap hoogst aanbevelenswaardig. Maar het echte leven is geen wetenschap. Het echte leven is een feest van subjectiviteit. Wij zijn allemaal begrensd door onze eigen voorstellingen. U luistert nu bijvoorbeeld niet naar wat ik zeg, maar naar de beelden en associaties die uw eigen geest tevoorschijn tovert, naar aanleiding van wat ik zeg. Daar luistert u naar. En straks gaat u zeggen dat ik dat gezegd heb. Nohot! Daar komen de misverstanden vandaan. Zo gaat het ook bij Poetin en bij Erdogan, Donald Trump. Zij houden net als wij, hun voorstellingen en fantasiën voor de absolute werkelijkheid. En kijk toch 's waar die gasten allemaal op uit komen.

‘U zit allemaal in een privé wereld die u met niemand kunt delen en waar u heel diep mee verweven bent. Niemand kan uw privéwereld betreden en zien zoals u ziet, of horen zoals u hoort. Niemand kan uw gevoelens beleven, uw gedachten denken. U bent in uw wereld echt helemaal alleen, ingesloten door een droom die steeds verandert en die je voor het leven aanziet.’ (sic Nisergadatta Maharaj)
En dan gaat hij verder: (Hij was verlicht, één de grote Indische heiligen van vorige eeuw) *‘Mijn wereld is een open wereld die alle mensen gemeen hebben, waar iedereen toegang toe heeft. In mijn wereld is er alleen saamhorigheid, inzicht, liefde, perfectie. Alle dingen zijn één en het ene is alle dingen.’*

Vraagt een bezoeker: ‘Maar u praat toch! U bedient zich van gedachten en concepten, u ziet en hoort de dingen toch net als wij!!!???’

‘Ja’, antwoordt de goedheilige man daarop: ‘Het lijkt alsof ik actief ben en hoor en zie en praat. Maar wat mij betreft gebeurt dat net zoals zich bij jou de spijsvertering of het transpireren vanzelf voltrekken. De geest-lichaammachine zorgt ervoor, maar die laat mij er buiten. Net zoals jij geen moeite hoeft te doen om je haar te laten groeien zo ben ik onbekommerd over woorden die ik spreek of de activiteiten die mijn lichaam ontplooit. Ze gebeuren vanzelf, ik ben er niet bij betrokken en ik maak er mij geen zorgen over, want in mijn wereld gaat alles vanzelf...’

Wonderlijke woorden. En van ‘een naaste’ is in deze beide verhalen geen sprake. In het eerste verhaal, het verhaal waar wij allemaal in zitten, is er alleen sprake van onszelf, ons eigen wezen dat eindeloos wordt weerkaatst in de omgeving. En in het tweede verhaal, vanuit de perceptie van de verlichte is er geen onderscheid tussen ‘Ik’ en ‘een naaste’. Adyashanti, een hedendaagse verlichte Amerikaan, die heel actief is op Youtube, merkt in verband hiermee op: ‘Als ik een ander mens zie, dan heeft dat op mij hetzelfde effect; dan krijg ik hetzelfde gevoel als wanneer jullie in de spiegel kijken.’

Er is dus geen naaste. Het concept ‘naaste’ is een projectie van het concept ‘ego’ op een ander mens. En vermits het ego iets is dat niet werkelijk bestaat, concreet, bestaat de naaste evenmin.

Natuurlijk moeten we oppassen met dingen die niet bestaan. Ik vertelde het vroeger al: Sinterklaas bestaat niet, maar het idee Sinterklaas is wel verantwoordelijk voor een jaarlijkse omzet van tientallen miljoenen Euro’s aan cadeautjes, iets voor de Kerst. Zo ook bestaat de vrije markt niet. Concreet. Je kan d’r niet naar toe, naar de vrije markt om effe een kropje sla te scoren. Maar het idee de vrije markt is wel verantwoordelijk voor een steeds weerkerende ongelijkheid in de geschiedenis. En god bestaat niet. Maar die hoofden gaan er wel af in Syrië.

De meeste dingen die we ons in het hoofd halen bestaan niet. Concreet. Desondanks hebben ze een duidelijk effect op wat er gebeurt. Waardoor wij het idee krijgen dat ze dus wel moeten bestaan.

Anderzijds bestaan er heel veel dingen wel; waar wij geen idee van hebben. Dingen die we in de toekomst gaan ontdekken. Dingen die er dus werkelijk zijn, maar omdat het bijhorend idee in onze hoofden ontbreekt, ontgaan ze ons volledig. Ik had op vakantie een antroposofisch boek meegenomen met als donderende titel: 'De mens als klankharmonie van het scheppende wereldwoord' om uit voor te lezen voor Liesbet. Liesbet is mijn partner. En ik haal graag een geintje met haar uit. Dus ik had dat rare boek meegenomen. Maar ze vond het goed. En ik ook trouwens. Of het waar is wat die Steiner allemaal beweert is een niet relevante vraag. Je kan het niet meten dus het is niet waar. Maar je kan ook stemming niet meten die opkomt bij het kijken naar een schilderij van Rothko, of verrukking bij het horen van *Ode aan de Freude* uit de 9de van Beethoven. Het meeste van wat ons gedurende de dag aan wils- en gevoelsimpulsen bezoekt, valt niet te meten. En toch is het er allemaal. En bepaalt het in heftige mate onze levens. En Sinterklaas, de vrije markt en onze ego's bestaan niet en toch hebben ze een enorm effect. Steiner beschrijft een hele wereld die niet te registreren valt maar die evenzeer in heftige mate onze levens bepaalt. En hij gaat daarbij uit van wat wij allemaal als zichtbaar ervaren. Dingen als vlinders, reptielen, vogels en koeien. Een wonderlijk boek. En mogelijk waar.

Maahaar ... - en nu komen we op iets heel belangrijks. - uit nieuwsgierigheid naar hoe Steiner aan zijn kennis kwam heb ik thuis het boek 'Wie erreigt man' gedownload. Een basiswerk uit de antroposofische literatuur. 'Hoe verkrijgt men bewustzijn op hogere niveaus'. Een boek waarin hij uit legt hoe je kan leren kijken zoals hij. En in het allereerste hoofdstuk begint hij daar met te hameren op het belang van deemoed, als grondhouding voor het verkrijgen van kennis, bescheidenheid, ontzag en devotie (over vergeten groenten gesproken!), achting, eerbied, met betrekking tot de waarheid. Als je kijkt naar een oog bijvoorbeeld, of een plant, de manier waarop een klaproos zich ontvouwt. Je kan daar kritisch naar kijken. En dan concluderen dat het een capillair systeem van haarvaatjes is dat noodgedwongen doet waar het toe gedoemd is. Of je kan in de klaproos een stuk bewustzijn zien, iets wat de materie heeft aangegrepen, wat de atomen hebben geordend tot moleculen en cellen, iets wat bezit neemt van de ruimte, op een manier die geen enkel menselijk bouwsel kan imiteren op een hoge dunnen steel die zich handhaaft in de wind en waarop iets teers zich openplooit in een onbegrijpelijk diep rood. Achting, ontzag, bescheidenheid. En hij stelt daar tegenover kritiek als grondhouding met betrekking tot de waarheid. In de exacte wetenschap brengt een kritische grondhouding, het alles in vraag stellen je steeds

verder. En de exacte wetenschap heeft ons heel ver gebracht op het vlak van technologie en welvaart. Geen discussie over mogelijk. Maar kritiek en scepticisme hebben ook een afsluitende werking. Het sluit je af voor de werkelijkheid of de waarheid die zich openbaart wanneer je de wereld vanuit mededogen, (en daar gaat Steiner parallel lopen met wat de boeddhisten zeggen) wanneer je vanuit mededogen de wereld bekijkt. Wanneer je het goeie ziet in alles. Het prachtige, het onwaarschijnlijke, het wonderlijke. Wanneer we de werkelijkheid op die manier tegemoet treden, dan gaat die werkelijkheid hele andere geheimen prijsgeven. We hoeven daarom kritiek niet te verbieden. Die moeten we absoluut achter de hand houden. Anders veranderen we in geen tijd in idiote dwepers die op feestjes met tenenkrommende verhalen over aura's en elfjes iedereen tot wanhoop drijven. En dat is niet de bedoeling. Maar we kunnen onze kritische houding een stuk lossier hanteren, dan komen we in een heel andere wereld terecht.

Ook met betrekking tot elkaar. Want vanuit het succes van de exacte wetenschap zijn we heel goed geworden in het kritisch zijn op elkaar. Dat geeft ons het gevoel dat we goed bezig zijn, dat we een hoge standaard hanteren, want als we een ander wat verwijten, zeggen we meteen ook dat we dat zelf nooit zouden doen. Dat geeft ons een soort zelfvoldaanheid waar we ons prettig in voelen. Wat we evenwel niet door hebben is dat het ons ook afsluit voor de voortreffelijkheden, de wonderlijkheden van de wereld en de medemensen. 'Count your blessings' zeggen we soms tevergeefs tegen elkaar.

Als we opnieuw het lef kunnen opbrengen om oog te hebben voor wat goed is bij anderen, niet omdat je dan nadien naar de hemel mag, maar omdat je meer gaat zien, meer gaat begrijpen, als een vorm van wetenschap; dan komt die hemel naar jou toe; dan gaat een deel van wat we verloren zijn door onze kritische wetenschappelijke houding, opnieuw veroverd worden en geïntegreerd. Een deel van wat we vergeten zijn, net als die groenten, opnieuw ontdekt worden, klaargemaakt en verorberd.

Begin er maar aan. Vanmiddag al.
Deemoed oefenen. Naasteliefde.
Maar wees niet uit op snel resultaat. Het zijn nogal taaie groenten heb ik al gemerkt. D'r lopen behoorlijk wat klootzakken rond.
Tot volgende keer.

Deze column was te horen in De Ontbijtclub van MATZER Theaterproducties d.d. 18 september 2016.